

Юрій КОБРИН

C[urriculum] v[itae]. БРУЛІОН *

[...]

...Десь в половині серпня того ж [1928] року приїхав до Велдіжа театр під проводом П[анаса] Карабіневича [1]. А що я часто бував у Велдіжі після здачі кооперативи [2], захопив я там і театр, пізнавшись скоро з артистами того ж театру і самим директором Карабіневичем. Директор, дізнавшись, хто я такий, запропонував мені вступити до театру.

Я сказав, що [мушу] полагодити деякі свої справи [і] вступлю через кілька днів. За короткий час театр виїхав, а за кілька днів одержую листа прибути до театру в с. Рипне [3], де (куди. – *Р. Л.*) я, полагодивши свої справи, виїхав.

Прибув я до театру в с. Рипне дня 15 серпня 1928 р.

Театральне життя

Настав новий період в моєму житті.

Сцена. В тяжких матеріальних обставинах приходилось працювати нашим мандрівним трупам за

часів панської Польщі. Як я вже згадував попередньо, вступив я до театру під назвою “Новий український театр” під проводом П. Карабіневича. Сцену я любив, і в аматорщині я часто грав в п’єсах, і ще бачив, що театр цей користується опінією (тут у значенні: має позитивне реноме. – *Р. Л.*).

Склад театру був коло 25 осіб. Між ними були і професіонали-артисти, як [Павло] Чугай, і [Олексій] Левитський [4] [з] театру Садовського і артистка київських сцен пані [Аполлінарія] Карабіневича [5].

Нашій молоді, яка осягнула середню освіту чи то закінчуючи гімназію, чи учительський семінар, не було куди діватися. На вищі студії мало було таких, щоби могли виїжджати студіювати за границю, тому кожний чіплявся, за що міг. Одні брались за комісіонерство, інші до чогось іншого, а треті, маючи якісь дані і потяг до сцени, вступали до мандрівних театрів, бо інших і не було. Не було ані одного українського театру зі сталим місцем чи то у Львові, чи Станіславові. Це було зв’язано з великим коштом і взагалі, як був би на це дивився польський уряд. І серед таких обставин і в такому скрутному матеріальному положенні і я вступив до театру.

Репертуар був досить гарний. Проходили такі п’єси, як “Вій” М. Кропивницького, “Маруся Богуславка” М. Старицького, “Казка старого млина”, здається, Ванченка [6], оперета “Гейша” С. Джонса [7], “Ой, не ходи, Грицю” [М.] Старицького, “Запоро-

* *Рукопис спогадів Юрій Кобрин завершив у вересні 1971 р. на сімдесят третьому році життя, підписавши зошит: “С.В. Бруліон”. Curriculum vitae (з латинськ.) – стислий опис життєвих даних, життєпис. Бруліон, брульон – фр. brouillon, букв. – чернетка; перший зарис малюнка, креслення. Оригінал рукопису зберігається у родинному архіві Кобринів (с. Паціків).*

жець за Дунаєм” С. Гулака-Артемовського, “Циганка Аза” [М.] Старицького, “Воскресення” [В. Чубатого (В. Калішевського)] – п’єса з життя артистів, “Пан Твардовський” – інсценізація за повістю [Ю. І.] Крашевського, “Барон Кіммель” [В. Колло], “Осінні маневри” І. Кальмана, “Тітка Карла” – комедія англійського драматурга Т. Брандона, “Чесна Сусанна” Г. Жільбера [8], “Пташник з Тиролю” (Vogelhandler) К. Целлера, оперета “Циганський барон” [Й.] Штрауса.

Склад театру був досить дібраний. З кращих сил працювали там Чугай, Левицький (Левитський. – *Р. Л.*), Левицькі [9], [Аполлінарія] Карабіневичева [10], [Євген] Цісик, [Нюра] Цісикова, пізніш [Ганна] Істоміна, [Олена] Бенцалева, жінка відомого режисера [Миколи] Бенцяля, який помер [у] 38–39 роках [11].

Грали в таких місцевостях як Калуш, Галич, Ходорів, Бібрка, Перемишляни, Глиняни, Радехів, Стоянів, Тартаків, Камінка-Струмилова [12].

На Львів приготувляли ми оперету С. Джонса [13], яка в нас вже йшла, та краще обробляли музичну сторону. Збір з “Гейші” у Львові мали добрий.

Після “Гейші” дали ще пополуднівку “Циганку Азу”, так що тоді поділили на марку по п’ять злотих, бо система в нас була маркова, так зване “товариство”. По відрахуванні всіх видатків решту [коштів] ділили на марки. Артист першого положення мав 10 марок, третього – п’ять [14].

Зі Львова виїхали ми до Сокаля, а звідтам на Волинь. На Волині грали в таких містах, як Горохів, Локачі, Володимир-Волинський, де довше забарились і де мали добрі збори. Далше йшли місцевості: Тури[й]ськ, Матіїв [15], Ковель, Камін[ь]-Коширськ [16], Олика і Луцьк.

Гарна була того 1928 року осінь – аж до 25 грудня.

Зняли ми місто Ровно (*Рівне. – Р. Л.*), добре розрекламували [свій театр] і першою виставою дали “Вій”. Велика заля не містила всієї публіки. То було останнє місце на Волині, де ми взяли таку велику касу.

З того часу почалась раптова сильна зима. Морози доходили до 35°, а то й 40°. До театру публіка не ходила через страшні морози, і тим самим почалось

Український народний театр під керівництвом Панаса Карабіневича.

Аполлінарія Карабіневич.

наше бідкування. Грала ми ще в деяких місцевостях Волині, та всюди без успіху через ту страшну зиму. Часто приходилось відкликати вистави.

В Дубно приїхали і жили в жидівському готелі. Морози страшні. Приходимо закутані в холодний зал і навіть не гриміруємось, бо на залі – кілька осіб. Так підряд відміняли ми вистави. Поводження нема. Каса театральна також пустіє, а їсти треба. Одержуємо авансом по 50 грошів на добу, купуємо картоплю, хліб і так колективно живемо. Добрались вкінці до Вишнівця, остання місцевість Волині [17]. Морози і далі не припиняються. Публіка там театральна, люди гостинні. Кожний з нас забезпечений добрими квартирами, але через сильні морози там публіка мало ходить до театру.

З Вишнівця переїжджаємо до Збаража, вже на території Східньої Галичини. То був переїзд якихось 40 км. Слабо одіті, саньми з річачами і декораціями, рівниною, де нема ні сіл, тільки степ і степ. Проїхавши яких 10 кілометрів, почув я на санях, що замерзаю. Виліз з саней, пішов піхотою, думав, що загриюсь. Зігріти[ся] я не зігрівався, а ще більш почав мерзнути. Знаю з оповідань, що як людина замерзає, тоді людину клонить на сон. Той самий стан і я відчув. Перед очима виринула в мене страшна смерть. Повільно плентався я далі без надії на якусь спасіння. Та неждано біля мене заявляються залубні, запряжені добрих пару коней, а в залубнях сидить якийсь пан, видно, або сам властитель, або адміністратор з фільварку, остановляє коні, з жахом питає по-польськи: “Co Pan tutaj gobi?” [18]. Я йому відразу і не відповів, бо не міг і слова промовити. Він вказав мені місце коло себе. Я сів, накрився бараницею, і десь по якімсь часі, коли я вже трохи прийшов до себе, я сказав йому, хто я, звідки і куди направляюся. Так доїхав я з до містечка Грималова [19], куди і він їхав. Там я зліз, подякував і пішов в ресторан краще загритися і дещо з’їсти.

Сьогодні, хотай вже минає сорок і два роки, ся пригода стоїть мені яскраво перед очима.

До Збаража добрався аж смерком. Гардероби нема. Актори змучені, холодні, голодні, мусять одягатися і гриміруватись за кулісами. Це ж кінець зими 1929 року. Та зима ще не скінчилась. Вона того року тягнулась довго.

Так подорожуючи до листопада, проїхали ми і грала в таких місцевостях: як Підволочиська [20], Тернопіль, Тербовля, Бережани, Рогатин, Ходорів, Бібрка, Перемишль і менші містечка. В деяких місцевостях приходилось бувати і два рази. На зимовий сезон осіли ми в Тернополі в залі міщанського братства. Тут виступаю з театру і їду додому, по причині хвороби і інші причини. На той час вдома відбувалося весілля. Виходила за муж сестра Настя.

Вскорі вступаю я до трупи І[вана] Когутяка [21]. Це був, так сказати, селянський театр, бо переважно їздили по селах, вступаючи і до міст. Під оглядом художнім не стояв він дуже високо. З професіоналів працювали там П[авло] Чугай, який перейшов туди з трупи Карабіневича. Він був і режисером. Далі був Єрофеїв Ю[рій], Грузьова [Анастасія], Грузь [Володимир], Янішевський [Володимир]. Всі інші то були аматори, які працювали по рокові, по два на сцені, а були й початківці. П’єси ставили ми такі: “Безробітні” М. Ірчана, “Маруся Богуславка” [М.] Старицького, оперета “Пташник з Тироллю” [К. Целлера], “Хата за селом” [Ю. І.] Крашевського, деякі п’єси єврейських письменників, як [Я.] Гордіна, [С.] Ан-ського, Пейсахова, “Ніч, день і ніч” [С. Ан-ського], “Діти Агасфера” [С. Белої]; та комедії “Чар однострою”

[Я. К. Турського (переклад з польської М. Вацика)], “Воєнний похресник” [М. Геннекена і П. Вебера], “Чия дитина” [І. Конич-Лисенка], “Запорозький скарб” [К. Ванченка-Писанецького], і драму “Король життя” [за Я. Парандовським], і деякі водевілі.

Театр був зіграний, так що п’єси проходили без суфлера. Населення приймало нас добре, забезпечувало нас і квартирами, і харчами. Матеріальна сторона була слабенька. Переїзди відбувалися виключно взимі саньми, а літом підводами. Найбільше лихо було з приміщеннями. Часами бували сцени, що не було куди повернутись, не можна було встановити ні мізансцен, [н]і декорацій своїх. Були сцени по селах, де не мали цілком декорацій, а театральні не пасували, були завеликі. Приходилося як-небудь виходити з положення. Були і сцени, де цілком не було дощаної підлоги, а просто тік. Не було ні рампи, ні доброго світла, так що акторів було й мало видно на сцені [22].

Запам’ятав з таких сцен два епізоди. Йшла якась сцена з танцями. Танцює хлопець з дівчиною, дверці коло суфлерської будки із слабих дощок, танцюр робить там присідку на тих дошках, дошки ломляться, а він зникає зі сцени. На залі сміх, приходиться давати куртину (завісу. – *Р. Л.*). Танцюр вилізає з-під сцени, куртина підноситься і дія продовжується.

Другий випадок: іде перша дія “Марусі Богуславки”. Я граю роль Степана. Коло стола на авансцені шляхтичі грають в кості. Степан, прийшовши до корчми, пристає до гурту і програє свої гроші, продає свого любимого коня, який виручав його всюди, і вкінці, запалившись грою, продає Гіреєві свою сестру Марусю. Одержує кісет з грошима від Гірея, кидає їх на стіл зі словами: “Нате, давіться, кляті, але тепер хто ткне, то гонор тому по шкурі покажу”. При закінченні цих слів витягає з піхви шаблю і б’є по столі. Стіл малий, стоїть на крайчику. Коли Степан б’є шаблею по столі, сидячі шляхтичі за столом відхиляються, тримаючись за стіл, і зі столом падають разом в публіку. На залі і на сцені сміх, але то робиться якраз під куртину.

Отакі-то були горе-сцени, часто без гардероб, де в холоді десь по кутках приходилось гримуватись. Та актори тим не зражались. Бодро зносили всі невігоди і давали населенню все, що тільки могли дати. Приходилось по одних тих самих місцевостях бувати й по кілька разів. Заїжджали і в гори, як Турка, Бориня, Сможе, де тільки транспортом виключно фірами могли добратись. Такі переїзди бували не раз і по 40 км. Як циганський табір в п’ять-шість підвод ішов наш

Юрій Кобрин (сидить праворуч?) із колегами-акторами.

переїзд: декорації, гардероби, особисті речі акторів на одних, а актори – на других підводах.

У вересні 1932 року організується на терені польським Західної Галичини новий український театр під назвою “Мельпомена”, яку очолює М[икола] Айдарів [23]. Труппа Когутяка наразі розпадається. Нас п’ятеро акторів цієї труппи переїжджаємо до новоутвореного театру. Так як там не було взагалі українських театрів. Правда, колись в Західній Галичині була труппа [Ольги] Міткевичевої [24], та довго вона там не удержалась, хотья мала і добрі сили.

Нас прийняли гарно, і мали навіть поважання (користувалися повагою. – *Р. Л.*). Склад труппи на початках був слабкий, художній рівень дуже низький.

Юрій Кобрин (в центрі) із колегами-акторами під час концертних виступів.

З професіоналів майже нікого не було, за винятком Айдарова, [Марії] Айдарової, з більшим театральним стажем [Юрія] Єрофеева, який прибув від [театру] Когутяка, решта то були аматори та актори з недовгим стажем, та вже грали і більші ролі. Публіка польська принімала нас добре. Української мови вони не розуміли; для того, щоб увести публіку в курс акції (дії, сюжету. – *Р. Л.*) п'єси, перед кожної вистави, перед третім дзвінком виступав один з акторів перед куртиною і давав короткий зміст п'єси. Публіка любила наші українські строї, пісні і танці.

Приїжджали так [в] малі містечка, міста, добираючись аж до Горлицького повіту і заїхали до Лібуші [25]. Лібуша це було робітниче селище, де була рафінерія (нафтопереробний завод. – *Р. Л.*) нафти. Та місцевість залишила в нас дуже гарні спомини. Нас прийняли гостинно ті урядовці рафінерії, дали нам у себе квартири, навіть з харчами. Часто після вистави робили нам прийняття. Там пробули ми яких три тижні. Грали ми і в курортній місцевості Криниці, і дооколішніх місцевостях. Всюди принімали нас добре, і матеріальна сторона була непогана.

Актори у виставі під відкритим небом.

Чим кормили ми ту польську публіку? Ставили ми такі п'єси, як "Хата за селом" [за Ю. І. Крашевським], "Ой, не ходи Грицю", "М[аруся] Богуславка" [обидві – М. Старицького], одноактівка "Жартівниця" [М. Альбіковського], "Бувальщина" [А. Велисовського], оперета "Наталка Полтавка" [І. Котляревського], "Сватання на Гончарівці" [Г. Квітки-Основ'яненка], драма "Душегуби" [І. Тогобочного], "Нещасне кохання" [Л. Манька]. Коли ставили одноактівку, [по]над програм давали концерт, співи хорів, сольові і танці. Майже рік пробули ми в Краківському воєводстві. Грали у всіх більших містах. Часами під голим небом давали ми пополуднівки, де виступали з концертами і танцями.

Десь під кінець 1933 року переїхали ми в Келецьке воєводство, це територія Великої Польщі. Згадаю ту (тут. – *Р. Л.*) про один випадок, який стався зі мною. Було це [в] місті Олькуші. Заповіли (анонсували. – *Р. Л.*) виставу "Циганка Аза". Десь вечером перед виставою приходять до гардероби участковий, або як звали тоді жандарм, і питає про моє прізвище. Крити не було чого, я признався, що є, і [запитав], чого треба. Міліціонер сказав, щоб я зараз явився на поліцію. Я знав чого. Десь два роки тому були оголошення ставитись на "ćwiczenia wojskowe" (військове навчання. – *Р. Л.*) всім підофіцерам. На ті "цвічення" я не зголосився і не писав нікуди листів, тим більше

в свої родинні сторони. Нещастя хотіло, що я тоді вислав додому пакунок з одягом. Одержавши мою адресу, прийшли мене арештувати. Як не просив директор [театру], щоб я пішов по виставі, нічого не вийшло. Мене арештували і відставили у Краків до військової тюрми. По шести тижнях відбувся суд, де засудили мене на місяць тюрми з деградацією до простого жовніра. Вийшовши на волю, я п'ять днів шукав трупу. Знайшов її в день польського Св. Вечера на 24 грудня. Грали в Казімері-Великій [26].

Побувши ще деякий час в Келецькому воєводстві, переїхали ми на Шлезьк Нижній, а відтак на Вижній [27]. Грали у великому місті Цешин на границі Чесько-Моравській. Там театр мав успіх. Ставлячи "Циганку Азу", чардаш треба було три рази повторити.

Блукаючи по тих Шлезьках, переїхали ми в воєводство Лодзь. Там поповнилась трупа кращими силами. Прибули там Рудаків, Рудакова, Шимко, Жарова. Десь на початку 1936 року заїхали ми у Варшавське воєводство. Там влились до нас в трупу старі професіонали, як [Олександр] Ратушний, Ратушна, Голубенкова. П'єси йшли ті самі, що і перед тим. Зі середнім поведженням грали ми так цілий час аж до серпня того року. Що у нас було добре, що директор Айдаров був сам художник, малював декорації і будафору до п'єс.

Український народний театр "Промінь" під керівництвом Миколи Комаровського.

З початком серпня я виїхав у відпустку у своє Підкарпаття (тобто, йдеться про Прикарпаття. – *Р. Л.*). Гарний був час, погідно. Це вже п'ять років, як я не був дома. Вдома в селі Пацикові ставили ми оперету (вочевидь, адаптацію опери. – *Р. Л.*) "Запорожець за Дунаєм". П'єсу ставив я, а музичне оформлення учив священник Мартинків зі сином. Через нецілий місяць п'єсу (виставу. – *Р. Л.*) ми дали з успіхом.

Та і не добувши відпустки, зістав я телеграмою відкликаний, тому що театр їде у Варшаву.

Погідного вересневого дня 1936 року в'їжджаємо ми в столицю Польщі у Варшаву. І страшно, і приємно. Не знаю, чи коли і бував у Варшаві український театр [28]. Знімаємо зал на великій вулиці Гроховській [29]. Добре розрекламована частина міста, де граємо. Це передмістя Варшави. Яке ж було наше здивування, коли вечером [побачили] битком набитий зал. Театр мав успіх. І публіка задоволена, і ми задоволені. Кожний має безплатну квартиру по більшій часті з харчами. Ще в два-три дні заходять гості питатись, чи всі мають квартири. І я тоді змінив квартиру на кращу і ближчу. Там пробули ми майже місяць, так що вже й репертуару забракло. Хто нас відвідував в театрі? Не пани, таких не було. Робітниче населення, молодіж робітнича і міщани.

З Гроховської [30] переїхали ми на вул. Лазенковську до гарного і великого театрального приміщення. Квартир не міняли, бо трамваї ходили до

години 12 вночі. Там теж пробули близько місяця. З Лазенковської переїхали ми [на] [вул.] Черняковську, то уже було трохи даліше, так що декому прийшлося міняти квартири. Змінив і я квартиру. Мешкав у п[ані] Слонецької. Квартира ще краща, як попередня. Звідтам перебрались ми на [вул.] Вольську, другий кінець Варшави. В той час там грав цирк. Цирк увійшов з нами в контакт, грати з ним до спілки. Вони виступають, дають нам великі антракти і ми виступаємо з концертами і танцями. Платня після умови (згідно з угодою. – *Р. Л.*). Так що ми виступали кілька разів у них.

Деся у січні 1937 року переїжджаємо на другу половину Варшави, так звану "Прагу", яку відділяє одну від другої міст на Віслі, званий "Кербедзя". На Празі грали ми вже зі слабим поводженням, та ми виїжджали в поблизькі місцевості Варшави.

У Варшаві задержались майже шість місяців і оставили по собі гарне враження. Багато хто з варшавчан ще приїжджали до нас і на провінцію. Грали даліше у варшавським воєводстві. Коли було у нас слабе поводження, робили живу рекляму. Одягали звичайно реквізитор в шаравари, вишиту сорочку. Він ходив по вулицях міста і оголошував, яку п'єсу грає сьогодні театр. Це був чоловік "поляк", підібраний на території Польщі. В кожному театрі був реквізитор. Це людина, яка помагає обладнати сцену для п'єси як на початку, так і в антрактах, збирати реквізити у місцевих

жителів, бо мандрівний театр не спроможний мати все своє, як столи, крісла, вазони з квітами (залежно від п'єси); як обстановка сальонова – сальонові речі, як селянська хата – то селянські речі. Дають йому контрамарки і він дає їх за випозичання тих речей. І кожний актор мав свою сталу контрамарку, друковану, [яку] давав господарям, де він жив.

В театрі Айдарова нас кількоро працювали ще 3 місяці.

Через непорозуміння з директором нас п'ятеро внесли заяву о звільнення нас через 14 днів. Як не просив мене директор, щоби я не йшов, я солідаризувався з п'ятіркою.

Виступаючи з театру, я поїхав у Варшаву і там жив, з тим, однак, щосуботи і неділі [ми] мали з'їхатись в означене місце, щоби грати, де дозвіл на гру постарався вже актор нашої п'ятірки. Що може грати п'ять осіб? Однак ми грали п'єсу на п'ять осіб і давали концерт з танцями. Та це недовго тягнулось. Виступали [лише] кілька разів. Місце[м] постою була у мене Варшава. Коли ми вже ліквідували нашу малу трупу з п'ять людей, я ще на деякий час остався у Варшаві, потім десь через місяць я виїхав додому.

Це був вересень 1937 року. Без діла я не хотів сидіти у селі. Організував драматичний гурток, ставив п'єси, завів курс танців народних. Любителів було багато. 33% з кожної вистави йшло мені, плюс за танці окремо. Так пройшла зима 1938. Дав я кілька вистав, деяких з повторенням.

Прийшла весна 1938 року. Заячківський організує власний театр на території Галичини. Ідуть до мене листи за листами, щоби я їхав. Я ще, крім драмгуртка, мав кілька лекцій. Учив початки німецької мови, мав ще учнів IV і V класів, слабо учившихся, та ще двох старших неграмотних.

Покінчивши це все, виїхав я до театру Заячківського в містечко Радимно в Ярославському повіті. Який склад театру? Молодий, але добрий актор сам Заячківський, гарний співак з яким десятирічним стажем, його жінка Люба, старий артист [Амвросій] Нижанківський, режисер Олесь Левитський, кілька акторів з більшим стажем та кілька аматорів. П'єси йдуть такі: “Борці за мрії, або Каїн і Авель”, “Матинаймишка” [обидві І. Тогобочного], “Невольник” [М. Кропивницького за Т. Шевченком], “Бувальщина” [А. Велисовського], “Чия дитина, або Триумф медицини” [І. Конич-Лисенка], “Його велике кохання” [Брауна] – нова п'єса-драма, яка проходила з великим успіхом. Після того давали ще концерти після одноактівок. Репертуар невеликий, але добре зіграні актори.

Проїхали цілий повіт Ярославський, Перемишльський, Самбірський, Рудківський, Г[о]рдоцький, Жовківський, Сокальський, Камінка-Струмилівський і Зо-

лочівський. У містечку Олеську трупа роз'їжджається. Причина того – війна німецько-польська.

День 17 вересня 1939 року [...] Західну Україну визволяє з польської неволі Радянська армія. У Львові організується новий театр під проводом [Йосипа] Стадника [31]. Я повертаюсь додому і йду на ту ділянку праці, про яку мріяв: іду учителювати. І так закінчилось моє одинадцятирічне життя в театрах. Це, можна сказати, належить в моїм житті до найгарніших споминів.

Що я там досягнув? Пізнав сцену, гру сценічну, [зрозумів], яким повинен бути актор, та випив немалий ківш лиха, бо були часи, де голодний і холодний плентався по просторах Польщі і України. То були часи гарні, звиджування нових місцевостей, пізнання людей гарних і поганих. Той період життя, життя молодій людині, належить до добрих споминів.

1. У спогадах помилково написано “Карабінович”. “Новий український театр” під керівництвом Панаса Карабіновича (1897–1964) постав 1927 р. із колишніх акторів “Українського наддніпрянського театру” під керівництвом Ольги Міткевич (детальніше див. Примітку № 24) і був на той час одним із найкращих на західноукраїнських землях колективів, який спеціалізувався на класичному побутово-етнографічному репертуарі, а також ставив популярні оперети та комедії. Трупа намагалася стаціонаруватися в Луцьку (1928) і стати провідним театром Волині. (Детальніше див.: Лаврентій Р. Українські театри Панаса Карабіновича (20-30 роки XX століття) // Вісник НТШ. – Львів, 2011. – Чис. 45 (весна-літо). – С. 39–45).

2. Ю. Кобрин від 1 грудня 1927 р. до 1 червня 1928 р. працював крамарем і книговодом (бухгалтером) в українському кооперативі у с. Велдіж (нині с. Шевченкове Долинського р-ну Івано-Франківської області). Через проблеми зі здоров'ям (початки туберкульозу) роботу змушений був залишити.

3. Село Ріпне, нині Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл.

4. У тексті помилково написано: Левицький.

5. Аполлінарія Карабіновичева (Лопухович, псевдо: Люся Барвінок; 1896–1971), дружина Панаса Карабіновича, переважно виконувала роль і режисерки, і мистецького керівника театрів під адміністративним управлінням свого чоловіка.

6. Насправді авторство належить не К. Ванченкові-Писанецькому, популярному драматургові й театральному діячеві кін. XIX – поч. XX ст., а письменникові С. Черкасенкові.

7. У тексті помилково написано: “Джонсона”.

8. Прізвище німецького композитора Жана Гільберта (Jean Gilbert; справж.: Макс Вінтерфельд) ширше відоме у французькому варіанті вимови – Жільбер.

9. Очевидно, йдеться про подружжя Олександра та Марії Левицьких. Інше, пізніше ще відоміше подружжя Левицьких, Євгена та Віри, на той час ще не існувало: Віра (у дівоцтві – Вишневецька) дебютувала у театрі П. Карабіневича щойно 1933 р.

10. У тексті помилково написано: “Карабінерова”.

11. Визначний театральний діяч, досвідчений актор, режисер, мистецький керівник низки провідних українських театрів Микола Бенцаль помер у Коломиї 1938 р.

12. Нині м. Кам’янка-Бузька, районний центр у Львівській обл.

13. У тексті помилково написано: “Джонсона”.

14. Так звана “маркова система” передбачала паї-частки, згідно з якими визначався статус актора в трупі та пропорційно нараховувався заробіток (оскільки прибуток від вистав був різний, то й оплата праці кожного разу була іншою).

15. Матіїв, чи Мацеїв – нині смт Луків Турійського р-ну Волинської обл.

16. Нині місто Камінь-Каширський у Волинській обл.

17. Нині містечко Вишнівець належить до Збаразького р-ну Тернопільської обл.

18. “Co Pan tutaj robi?” (польськ.) – Що Ви тут робите?

19. Нині смт Гримайлів Гусятинського р-ну Тернопільської обл.

20. Сmt Підволочиськ – нині районний центр у Тернопільській обл.

21. Український театр Івана Когутяка (1891–1968) – як явище – чи не єдина українська трупа в Галичині та на Волині, що діяла протягом усього міжвоєнного періоду, ставши певним мистецьким плацдармом для багатьох митців сцени. Умовна “стабільність” супроводжувалася плінністю кадрів, поспіхом підготованим у мандрівних умовах репертуаром, який особливо й не оновлювався, залишаючись у рамках “побутовщини”, все ж таки була чимось більш постійним на тлі кризової театральної ситуації на західноукраїнських землях. (Детальніше див.: Лаврентій Р. Українські театри Івана Когутяка (1920–1939 рр.) // Вісник НТШ. – Львів, 2010. – Чис. 44 (осінь-зима). – С. 31–35).

22. Дописувач “Театрального мистецтва” віднаходив позитив у такій далекій від ідеальних умов праці: “Заслуга п[ана] Івана Когутяка в тому, що він, роз’їжджаючи зі своєю трупою по глухій провінції, дає можливість нашому громадянству зазнайомлюватися з театральним мистецтвом та будить охочих до організування аматорських гуртків при місцевих товариствах” (Театроман. Театр Івана Когутяка // Театральне мистецтво. – Львів, 1924. – 15 червня. – Вип. II. – С. 39).

23. Харків’янин Микола Айдарів (Айдаров) на західноукраїнських теренах працював у театрах Івана Когутяка, з частини акторів цих труп творив і свої

власні колективи, як-от: “Відродження” (1922 р. виступає в Луцьку; 1924 р. об’їжджає західні міста Польщі) чи, з вересня 1932 р. – “Мельпомена”. Про виступи саме цього українського театру на Лемківщині критика писала: “Українське слово й пісня оживили людей, людьми і Богом забутих” (Гість. Український театр “Мельпомена” в Тилчі // Діло. – 1933. – 23 березня. – Ч. 72. – С. 6. – (Дописи. Лемківщина)).

24. Надзвичайно високого мистецького рівня трупа “Український наддніпрянський театр” під керівництвом Ольги Міткевич(-евої), основу якого становили емігранти з центрально-східної України, існував у 1925–1927 рр. Провідні актори: подружжя Яків та Леся Кривицькі, Микола та Олена Бенцалі, Лавро та Клавдія Кемпе, Леонід Боровик, Микола Комаровський, Євген Цісик, І. Міткевичівна. Промовистою є репліка анонімого рецензента щодо діяльності цього колективу: “Трудно вдержатися, аби при цій нагоді не висловити жале, що найкращий наш театр на західних українських землях майже рік мандрує по чужині, витираючи найбільші польські “діри”, а Львів, Станиславів, Тернопіль, Луцьк, Рівне, Перемишль і інші більші та менші наші міста в цей час залишаються без театру...” (Вигнанець знад Дніпра. Український театр під дир. О. Міткевич // Діло. – 1926. – 5 вересня. – Ч. 196. – С. 4. – (З театрального мистецтва). Від 1928 р. О. Міткевич працює в іншому форматі: її нова, більш камерна трупа виступає як Українська артистична ревія. Арéal мандрів також охоплював найвіддаленіші терени Польщі.

25. Нині с. Лібуша Горлицького повіту Малопольського (у міжвоєнний період – Краківського) воєводства, Польща. Село лежало у смузі українських сіл на межі з Малопольцею.

26. Казімежа-Велика, або Казімежа-Велька – місто у Польщі, нині повітовий центр Свєнтокишського воєводства (раніше входило до Келецького воєводства).

27. Нижня та Верхня Сілезія.

28. Як стверджує історик театру Ростислав Пилипчук, українські театри у Варшаві виступали з гастролями починаючи від 1888 р.: першими були наддніпрянці – трупа Михайла Старицького, потім – західноукраїнська приватна трупа Омеляна Бачинського (детальніше див.: Пилипчук Р. Виступи трупи Марка Кропивницького у Варшаві 1892 р. // Україна. Тексти і контексти. Книга на пошану Професора Стефана Козака з нагоди Його ювілею сімдесятиліття. – Варшава, 2007. – С. 397–413).

29. У тексті помилково написано: “Горохівській”.

30. У тексті помилково написано: “З Горохова”.

31. Йдеться про самоорганізований у вересні-жовтні 1939 р. з різних західноукраїнських мандрівних труп Львівський український драматичний театр ім. Т. Шевченка, який радянська влада документально затвердила наприкінці року як – державний Український драматичний театр ім. Лесі Українки.